

УДК 637

Лисецька Ю.М., аспірант*[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького***АНАЛІЗ СТАНУ СКОТАРСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ**

У статті аналізується стан молочного та м'ясного скотарства в Україні та запропоновані шляхи його покращення.

Ключові слова: *молочне скотарство, м'ясне скотарство, тваринницька галузь, ефективність.*

Постановка проблеми. Відновлення та розвиток тваринництва – це не тільки самоціль аграрного сектору економіки, а й потреба сьогодення, оскільки для збалансованого харчування та підвищення працездатності населення продовольчі продукти повинні бути високої якості й у широкому асортименті. А це у свою чергу вимагає комплексного відродження тваринницької галузі, для якої необхідні великі кошти для будівництва тваринницьких приміщень, оновлення матеріально-технічної бази, купівлі високопродуктивних тварин тощо. Розв'язання зазначеної проблеми має важливе значення для агропромислового комплексу загалом, у тому числі й тваринницької галузі, адже відсутність державної стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва та підвищення його ефективності може призвести до продовольчої кризи в країні та негативно вплинути на її економіку в цілому.[4]

Аналіз останніх досліджень. Над питаннями пов'язаними із дослідженням галузі тваринництва, а саме скотарства, підвищенням економічної ефективності виробництва тваринницької продукції працювали такі вчені, як П.С.Березівський, В.П.Буркат, В.Н. Зимовець, О.В. Крисальний, О.В.Мазуренко, В.Я.Месель-Веселяк та інші науковці. Їхні наукові праці сприяли створенню теоретико-методологічного фундаменту, в них розглянуто багато практичних аспектів.

Мета статті полягає в аналізі галузі тваринництва в Україні, а саме молочного та м'ясного скотарства, у пошуку шляхів його ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво як сільськогосподарська галузь у розвинутих країнах світу посідає провідне місце. Рівень її розвитку є визначальним у забезпеченні продовольчої незалежності країни. Показник споживання тваринницької продукції – один із основних при характеристиці рівня життя населення. У комплексі дана група товарів виступає невід'ємним елементом структури виробництва, що забезпечує продовольчу безпеку країни.

* Науковий керівник – д.е.н., професор Васильчак С.В.

© Лисецька Ю.М., 2012

Незважаючи на сприятливі в Україні умови для розвитку галузі, обсяги виробництва тваринницької продукції з розрахунку на одну особу не відповідають раціональним нормам і є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу. Наприклад, станом на 1.01.2010 року в Україні обсяги виробництва м'яса (в забійній масі) на одну особу становили 42 кг, тоді як у Данії цей показник сягнув 345,6 кг, Ірландії – 196, Австралії – 190,3, Нідерландах – 152,3 кг. Виробництво молока на одну особу в Україні станом на 1.01.2010 року становило 254 кг, тоді як в Ірландії цей показник досягнув 1190 кг, Данії – 880, Нідерландах – 691 кг.

Це відбувається за умов, коли потенційні можливості природних ресурсів України за раціонального їх використання, збереження й відтворення цілком достатні для задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження, а також забезпечення експорту продукції залежно від кон'юнктури світового ринку.

На початку 90-х років минулого століття в агропромисловому комплексі України почалися радикальні економічні перетворення – ліквідовано державну централізовану систему управління, відбулася лібералізація цінової політики, що призвело до різкого диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, фактично припинилася державна підтримка села. Тваринництво перетворилося на збиткову галузь, якою стало не вигідно займатись. Дестабілізуючі процеси в галузі набули обвального характеру, внаслідок чого в усіх без винятку типах тваринницьких господарств погіршилися результати господарської діяльності.

Молочне скотарство – тваринницька галузь, яка тривалий час розвивалася по шляху розширеного відтворення. На початку 90-х років минулого століття в Україні поголів'я корів в усіх категоріях господарств становило 8378,4 тис. гол., обсяги виробництва молока досягли 24508,3 тис. т, на одну особу було вироблено 472 кг молока, а споживання становило 373 кг.

У ході ринкових перетворень ситуація докорінно змінилася. Колись потужна галузь перейшла в занепад, значна частка підприємств практично повністю ліквідувала молочне скотарство. Так, уже станом на 1.01.2010 року обсяги виробництва молока в усіх категоріях господарств скоротилися до 11254,1 тис. т, виробництво на одну особу – до 254 кг, а його споживання становило 212 кг. Через відсутність чіткої цінової політики, подорожчання матеріальних засобів, що веде до зростання собівартості продукції, ефективність виробництва в багатьох підприємствах залишається низькою.[3]

Питання забезпечення якісним генетичним матеріалом тісно пов'язане з продуктивністю корів. Вітчизняна племінна база майже втрачена. У середньому за 3 останні роки в племзаводах молочного напрямку надано по 4285 кг молока на корову. На сьогодні в Україні найбільш поширена порода корів “чорна ряба”, яка здатна дати 5 т молока на рік. Для більшої продуктивності слід закуповувати якісний генетичний матеріал за кордоном. Але закуповувати готових нетелей проблематично – потрібно купувати великі партії, а це значні фінансові витрати, і далеко не кожне господарство собі це може дозволити, тому деякі вибирають

інший шлях і закупають лише сперму. Так, у 2009 р. імпорт племінних тварин склав близько 1,9 тис. голів, а у 2010 – 1,5 тис. голів.

Однак худоба сама по собі не вирішує нічого, необхідний комплексний підхід (субсидування тільки комплексних проектів, худоба + ферма і результат - молоко).

Доцільніше було б завозити з-за кордону в Україні технологію утримання худоби та заготівлі кормів, для поліпшення генетики української худоби і для збереження потенціалу вже завезеного худоби.

Ефективним способом поліпшення генофонду повинно стати використання ембріонів високопродуктивних порід великої рогатої худоби з країн Північної Америки та Європи. Це дозволило б через 3-5 років налагодити їх виробництво в Україні на базі створених племрепродукторів. Теля закордонного походження, закладене спеціалістами біоцентру и народжене сурогатною матір'ю, обійдеться замовнику приблизно у \$300, тоді як імпорт живої нетелі коштує у 10-15 разів дорожче.[4]

Щорічно в бюджеті виділяються кошти на для виконання програми селекції у тваринництві та птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу, але ефективність їх використання не контролюється.[4]

Постановою КМУ №515 від 18.05.11 визначений порядок використання таких коштів в 2011 р. Зокрема, передбачена доплата за придбання державними підприємствами племінних тварин: нетелів молочних та молочно-м'ясних порід — 8 тис. грн. за 1 голову; придбання підприємствами за імпортом племінних (генетичних) ресурсів особливо високої племінної цінності - бугаї-плідники - 100 тис. грн. за 1 голову; нетелі – 6,250 тис. грн., корови – 5 тис. грн. Реалізація (придбання) одержувачами бюджетних коштів племінних (генетичних) ресурсів вітчизняного походження особливо високої племінної цінності з метою розвитку племінної бази провідних порід – корови/телиці – 4 тис. грн.

Одним з ефективних напрямків забезпечення як крупно-товарного, так і приватного сектора високоефективним молочним поголів'ям можуть стати спеціалізовані гуртові тваринницькі ринки. Вони можуть функціонувати як самостійно, так і в складі існуючих/створюваних сільськогосподарських гуртових ринків [4].

Що стосується м'ясного скотарства, то воно є однією з небагатьох галузей тваринництва, яка, не зважаючи на заходи державної підтримки, і в дореформений період й у роки ринкових перетворень, розвивалася екстенсивним шляхом, внаслідок чого виробництво продукції було нестабільним і мало тенденцію до скорочення. Особливого гостро це проявлялося з переходом аграрної сфери на ринкові засади. В цей період відбулося різке скорочення поголів'я у традиційних для України регіонах розведення великої рогатої худоби м'ясних порід.

Разом з тим у сучасних економічних умовах саме розвиток м'ясного скотарства як ресурсозберігаючої галузі тваринництва дасть змогу підвищити ефективність виробництва яловичини тим самим компенсувати певну частку імпорту цього виду м'яса.

Найбільш ефективним напрямом у вирішенні питання ефективного розвитку галузі є спеціалізація та концентрація виробництва, поліпшення та збереження генетичних якостей худоби, переведення м'ясного скотарства на ресурсозберігаючі технології, які сприяють підвищенню продуктивності великої рогатої худоби м'ясних порід при максимальному врахуванні особливостей тварин відповідно до природно-економічних умов регіонів.

З метою підтримки розвитку галузі скотарства Кабінет Міністрів України Постановою від 02.03.2011 року №182 затвердив розміри бюджетної тваринницької дотації на 2011 рік.

Згідно з документом спеціальна бюджетна дотація за поголів'я корів м'ясного напрямку продуктивності становить: племінним заводам – до 1,9 тис. грн. за одну голову, племінним репродукторам – до 1 тис. грн. за одну голову та іншим сільськогосподарським підприємствам – до 600 грн. за одну голову [3].

Висновки. Відродження вітчизняного тваринництва, досягнення високої економічної ефективності виробництва продукції значною мірою залежить від підвищення продуктивності тварин, умов їх утримання та забезпеченості кормами, стану племінної роботи. Незатребуваність племінної продукції внаслідок низької купівельної спроможності товарних господарств, а також недостатня фінансова підтримка племінного тваринництва з боку держави стали причиною банкрутства племінних господарств, а племінне поголів'я почали використовувати як товарне.

Вихід із кризового становища на молочному та м'ясному ринках можливий лише за умови підвищення інтенсифікації молочного та м'ясного скотарства, раціонального використання ресурсного потенціалу галузі, усунення бюрократичних перепон на шляху поліпшення генетичного потенціалу стада, застосування інтенсивних технологій виробництва молока та яловичини, спрямованих на збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції, в тому числі за рахунок структурних змін в реформованих крупнотоварних господарствах і кооперативах, що розвиваються.

Література

1. Концепція Загальнодержавної цільової програми селекції у тваринництві.
2. Мазуренко О.В., Ковальова Г.В. Шляхи підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції // Економіка АПК. – 2011. - № 5. – С. 41-46.
3. Мазуренко. О.В. Тенденції розвитку тваринництва в Україні // Економіка АПК. – 2011. - № 8. – С. 16 – 21.
4. Результати дослідження. Ключові питання молочного сектору України та попередні рекомендації // Електронний ресурс: [режим доступу] - <http://www.swap-rural.org.ua>

Summary

Lisetska Ju.M.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

**ANALYSIS OF STANCE IN CATTLE BREEDING AND PATH OF THEIR
IMPROVEMENT**

*In the article the main tendencies of stance in beef and cattle breeding in
Ukraine are analised*

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.